

Ś.P. PAPIEŻ PIUS XII

Dnia 9 października 1958 r. zmarł w Castel Gondolfo ś. p. Papież Pius XII, Biskup Rzymski, Namiestnik Pana Naszego Jezusa Chrystusa, 262 Następca Księcia Apostołów św Piotra, Najwyższy Kapłan Kościoła Katolickiego, Patriarcha Zachodu, Prymas Italii, Arcybiskup i Metropolita Prowincji Rzymskiej, Suwerenny Władca Państwa Watykańskiego.¹

Śmierć Najwyższego Pasterza pogrzyżyła Kościół Katolicki w żałobie i poruszyła świat. Dowodem tego są liczne publikacje: w specjalnych wydaniach, w prasie, radio, telewizji oraz udział wielkich rzesz w modłach żałobnych w różnych częściach świata i w pogrzebie.

Redakcja, oddając hołd Wielkiemu Papieżowi, zamieszcza krótki życiorys, wypowiedzi na temat wojny i pokoju, ważniejsze daty Pontyfikatu, główne encykliki oraz przegląd prowadzącej działalności Piusa XII.

Ojciec Św. Pius XII przedtem Eugeniusz Pacelli urodził się 2 marca 1876 roku w Rzymie. Wyświęcony na kapłana w Rzymie 2 kwietnia 1899 roku. W roku 1912 zostaje mianowany Sekretarzem Św Kongregacji dla Nadzwyczajnych Spraw Kościelnych. Papież Benedykt XV konsekruje Go na biskupa 13 maja 1917 roku. W latach 1917—1920 jest Nuncjuszem Apostolskim w Monachium, a potem Nuncjuszem Apostolskim w Berlinie w latach 1920—1925. Kreowany Kardynałem 16 grudnia 1929 roku, a Kamerlingiem Św. Rzymskiego Kościoła w 1936 roku. Dnia 2 marca 1939 roku, w pierwszym dniu

¹ Rocznik Archidiecezji Warszawskiej, Warszawa 1938, 7.

Conclave, obrany Papieżem. Koronowany w dzień Wielkiego Grzegorza 12 marca 1939 roku.²

Na stolicy Piotrowej rządził 19 lat i 7 miesięcy, umarł w wieku 82 lat.

Papież Pius XII wstąpił na Stolicę Papieską w okresie światowego niepokoju, na kilka miesięcy przed wybuchem drugiej wojny światowej.

Pontyfikat Piusa XII przypada na okres bardzo trudny, okres dziejowych przemian i rozlewu krwi: druga wojna światowa, wojna w Chinach, w Korei, w Palestynie, Indonezji, Indochinach, na Bliskim-Wschodzie, w Algierii.

Jaki był stosunek Piusa XII do wojny i co czynił w sprawie pokoju? Oto zagadnienie, które interesuje ludzi najbardziej.

Następnego dnia po wyborze na papieża w pierwszym swoim wystąpieniu Pius XII apelował do wszystkich ludzi w celu zachowania pokoju i zgody między narodami.³

W czasie swego Pontyfikatu więcej niż 40 razy występował w sprawie pokoju w przemówieniach wigilijnych czy przy innych okazjach oraz w encyklikach.⁴

W kwietniu 1939 roku⁵ oraz w przemówieniu na Boże Narodzenie 1940 roku,⁶ zmarły Papież wystąpił przeciw bezrobociu i za stworzeniem takiego porządku w świecie, by wszystkie państwa mogły zabezpieczyć swoim obywatelom warunki bytu, stwierdzając, że „pokój jest dziełem sprawiedliwości”.

W sierpniu⁷ i październiku⁸ 1939 roku Pius XII nawołuje do negocjacji w sprawie pokoju, konstatując, że „przez siłę rozumu, a nie przez siłę broni utwierdza się sprawiedliwość”, a co za tym idzie i pokój.

² Rocznik Archidiecezji Warszawskiej, Warszawa 1958, 7.

³ Przemówienie z 3 marca 1939, *Discorsi e radiomessaggi di Sua Santità Pio XII*, Pipografia Poliglotta Vaticana, I, 5.

⁴ Np. encykliki: „*Summi Pontificatus*” z 20.X.1939, A.A.S. 1939(31), 411; „*Mirabile illud*” z 6.XII.1950. AAS, 1950 (42), 797; „*Meminisse iuvat*” z 14.VII.1958, AAS, 1958 (50), 449.

⁵ Homilia wielkanocna z 9 kwietnia 1939 r., *Discorsi*, I, 35.

⁶ Przemówienie wigilijne 1940 r., *Discorsi*, II, 341.

⁷ Przemówienie z 24 sierpnia 1939 r. *Discorsi*, I, 305.

⁸ Przemówienie z 22 października 1939 r., *Discorsi*, I, 345.

Kilka razy *Stolica Apostolska* przez usta *Namiestnika Chrystusa* wypowiada się za ogólnym rozbrojeniem.⁹ „Narody, powiedziały, Papież, winny uwolnić się od ciężącej nad nimi niewoli spowodu kursu na zbrojenia”.¹⁰

Pius XII potępił „raz na zawsze” wojnę agresywną jako środek legalny rozwiązywania konfliktów międzynarodowych¹¹ oraz przypomniał o nieszczęściach jakie sprowadza na ludzi wojna.¹²

Potępił stanowczo jako niemoralną, wojnę atomową, bakteriologiczną i chemiczną.¹³ Wypowiadał się za instytucją międzynarodową, która by stała na straży zbiorowego bezpieczeństwa. Niebezpieczeństwo nie przestanie zagrażać, powiedział, „o ile problem pokoju w Europie i na całym świecie rozważany będzie tylko pod kątem bezpieczeństwa indywidualnego każdego kraju”.¹⁴

Problemowi pokoju światowego Pius XII poświęcił 29 przemówień. Dziś Jego nauka stanowi solidną doktrynę i instrument niepośledniej wartości dla tych, którzy pracują nad utrwaleniem pokoju na świecie.

Słusznie więc zmarły Ojciec św. — Pasterz Anielski został nazwany Papieżem Pokoju.

Ważniejsze wydarzenia Pontyfikatu Piusa XII.¹⁵

Sierpień 1943. Papież Pius XII wiele razy interweniuje, by uchronić Rzym od zniszczenia, zapobiega masakrze Żydów, przyjmuje wielkiego rabina Rzymu. Wizytuje dzielnice Wiecznego Miasta, zbombardowane przez Aliantów i modli się ra-

9 Przemówienie wigilijne 1939 r., *Discorsi*, I, 435; Przemówienie wigilijne 1941 r., *Discorsi*, III, 319; Przemówienie wigilijne 1951 r., *Discorsi*, XIII, 421.

10 Przemówienie wigilijne 1939 r., *Discorsi*, I, 435.

11 Przemówienie wigilijne 1944 r., *Discorsi*, VI, 235.

12 Przemówienie z 15 lipca 1950 r., *Discorsi*, XII, 153.

13 Przemówienie z 30 września 1954 r., *Discorsi*, XVI, 168.

14 Przemówienie wigilijne 1941 r., *Discorsi*, III, 319.

15 *Pie XII*, La vie cath. ill., Num. spec., Paris 1958, 18.

zem z doświadczoną przez naloty rzeszą mieszkańców. Namawiany i zmuszany pod presją do opuszczenia Rzymu zostaje w Watykanie i przyczynia się walcnie do ocalenia Wiecznego Miasta.

18 lutego 1946. Arcybiskup Pekinu Tien-Chen-Sin, mianowany pierwszym kardynałem chińskim.

11 kwietnia 1946. Liczne misje chińskie zostają zamienione na biskupstwa.

1946. Publikacja nowego przekładu łacińskiego psalmów dla brewiarza.

1949—1950. Pius XII przewodniczy ceremoniom otwarcia Roku Świętego i przyjmuje rzesze pielgrzymów.

1950. Konsekracja wielu biskupów azjatyckich i afrykańskich, a zwłaszcza Wietnamczyków. Erekcja nowych biskupów w Afryce Czarnej.

1 listopada 1950. Uroczyste ogłoszenie dogmatu o Wniebowzięciu N. M. P. bullą: „Munificentissimus Deus”.

1951. Liturgia nocna Wigilii Paschalnej zostaje wznowiona. Reforma została ukończona w 1955 r.

Październik 1951. Pierwszy światowy zjazd apostołatu świeckich katolików.

1951. Stolica Św. powierza wikariaty apistolskie duchownym wietnamskim.

Listopad 1952. Zezwolenie Stolicy Apostolskiej na odprawianie Mszy św. popołudniowych w pewne dni tygodnia.

Grudzień 1952. Nominacja 24 nowych kardynałów.

Styczeń 1952. Kosystorz. Pierwszy od 1946 roku.

Styczeń 1953. Ogłoszenie nowych przepisów mniej surowych, dotyczących postu eucharystycznego, celem ożywienia życia religijnego wiernych.

Luty 1953. Interwencja Papieża w sprawie małżonków Rozenbergów.

3 grudnia 1953. Otwarcie Roku Maryjnego.

31 maja 1954. Przemówienie Ojca Św. do biskupów o obowiązkach ich urzędu z okazji kanonizacji świętego Piusa X.

Wielkanoc 1955. Orędzie Papieża do kierowników państw i uczonych atomistów.

2 lipca 1957. Orędzie papieskie na rozpoczęcie obchodów setnej rocznicy objawień w Lourdes.

25 sierpnia 1957. Konkres organizacji J. O. C. w Rzymie.

5—13 października 1957. Drugi Kongres światowy apostołatu świeckich.

W czasie swego Pontyfikatu zmarły Papież ogłosił 46 beatyfikacji i 33 kanonizacje.

Główne encykliki Piusa XII:

20 października 1939 „*Summi Pontificatus*” o współczesnym naturalizmie politycznym.¹⁶

29 czerwca 1943. — „*Mystici Corporis Christi*” o ciele mistycznym Chrystusa.¹⁷

30 września 1943. — „*Divino afflante spiritu*” o studiach nad Pismem Świętym.¹⁸

9 kwietnia 1944. „*Orientalis Ecclesiae*” o jedności wiary.¹⁹

20 listopada 1947. — „*Mediator Dei*” o liturgii świętej.²⁰

12 sierpnia 1950. — „*Humani Generis*” przeciwko różnym błędom myśli współczesnej.^{21–22}

6 grudnia 1950. — „*Mirabile illud*” potępia użycie nowoczesnej broni i zachęca do modlitwy o pokój.²³

2 czerwca 1951. — „*Evangelii praecones*” o misjach.²⁴

15 grudnia 1952. — „*Orientalis Ecclesias*” o Kościele milczącym.²⁵

8 września 1953. — „*Flugens corona*”. Rok Maryjny.²⁶

25 marca 1954. — „*Sacra Virginitas*” o religijnym życiu kobiet.²⁷

¹⁶ AAS, 1939(31), 411—453. ¹⁷ AAS, 1943(35), 193—248.

¹⁸ AAS, 1943(35), 297—325. ¹⁹ AAS, 1943(36), 128—144.

²⁰ AAS, 1947(39), 521—595. ^{21–22} AAS, 1950(42), 561—578.

²³ AAS, 1950(42), 797—806. ²⁴ AAS, 1951(43), 497—528.

²⁵ AAS, 1953(45), 5—24. ²⁶ AAS, 1953(45), 577—596.

²⁷ AAS, 1954(46), 161—191.

11 października 1954. — „*Ad Caeli Reginam*” z okazji ogłoszenia Maryi Królową Świata.²⁸

25 grudnia 1955. — „*Musicae sacrae disciplina*” o muzyce kościelnej.²⁹

15 maja 1956. — „*Haurietis aquas*” o kulcie Najświętszego Serca.³⁰

8 września 1957. — „*Miranda prorsus*” o kinie, radio i telewizji.³¹

14 lipca 1958. — „*Meminisse juvat*” o pokoju na świecie i wolności kościoła.³² Jest to ostatnia encyklika Piusa XII.

Przegląd prawodawczej działalności Papieża Piusa XII

Spośród licznych aktów prawodawczych Piusa XII na szczególną uwagę zasługują następujące zarządzenia:

1. *Constitutio Apostol.* „*Vacantis Apostolicae Sedis*” z dnia 8.XII.1945 r.³³

2. *Const. Apost.* „*Christus Dominus*” de disciplina servanda quoad ieiunium eucharisticum, z dnia 6.I.1953 oraz „*Motu proprio*” w sprawie zakresu terytorialnego i personalnego wymienionej konstytucji.³⁴

3. *Const. Apost.* „*Sponsa Christi*” de sacro monialium instituto promovendo, 21.XI.1950. Reorganizacja zakonów żeńskich klauzurowych.³⁵

Instructio S. Congr. Relig. z dnia 23.XI,1950.³⁶

Instruct. S. Congr. Relig., 25.III,1956.³⁷

4. *Const. Apost.* „*Provida Mater Ecclesia*” z dnia 2.II.1947.³⁸ Konstytucją tą zmarły papież położył kres trzy wiekowym wahaniom Kościoła w zatwierdzaniu Instytutów świeckich, jako stanu doskonałości, światu ukazał w całej rozciągłości ideał

²⁸ AAS, 1954(46), 625—640.

²⁹ AAS, 1956(48), 5—25.

³⁰ AAS, 1956(48), 309—353.

³¹ AAS, 1957(49), 765—805.

³² AAS, 1958(50), 449—464.

³³ AAS, 1945(38), 6552. ³⁴ AAS, 1957(49), 177—178. ³⁵ AAS, 1950(42), 5.

³⁶ AAS, 1951(43), 37. ³⁷ AAS, 1956(48), 512. ³⁸ AAS, 1947(39), 114.

życia zakonnego, zakonom — ułatwił działalność dla świata. „*Motu proprio*” z dnia 12.II.1948 zatwierdził te instytucje.³⁹

5. *Const. Apost. „Sedis Sapientiae”* rok 1956 w sprawie reorganizacji studjów.⁴⁰

6. *Decretum S. Congr. de disciplina Sacramentorum de confirmatione administranda iis, qui ex gravi morbo in mortis periculo sunt constituti*, z dnia 14 września 1946.⁴¹

7. *Decretum S. Congr. de Propag. Fide*, z dnia 18 grudnia 1947, mocą którego Kongregacja Rozkrzewiania Wiary upoważnia ordynariuszów miejscowych w krajach jej podległych do udzielenia wszystkim sprawującym duszpasterstwo kapłanom władzy bierzmowania wiernych znajdujących się w niebezpieczeństwie śmierci.⁴²

8. *Decretum S. Congr. pro Ecclesia Orientali de sacramento confirmationis administranda etiam fidelibus orientalium rituum a praesbyteris latini ritus, qui hoc indulto gaudeant pro fidelibus sui ritus*, z dnia 1 maja 1948 roku.⁴³

9. Dekret ogólny św. Kongregacji Obrzędów o odnowieniu porządku nabożeństw podczas Wielkiego Tygodnia — „*Maxima redemptionis nostrae mysteria.*”⁴⁴

10. Dekret św. Kongr. Obrzędów o sprowadzeniu rubryk do prostszej formy z dnia 23.III,1955.⁴⁵

11. *Decret. S. Congr. Concilii*, z dn. 29.VI,1950 r.⁴⁶

Kondyfikacja prawa kanonicznego Kościoła Wschodniego

Za pontyfikatu Piusa XII skodyfikowane zostało: prawo małżeńskie z mocą obowiązującą od 2 maja 1949 roku;⁴⁷ prawo procesowe obowiązujące od 6 stycznia 1951 roku⁴⁸; prawo

³⁹ AAS, 1948(40), 283. ⁴⁰ AAS, 1956(48), 354 sq. ⁴¹ AAS, 1940(38) 349.

⁴² AAS, 1948(40), 41. ⁴³ AAS, 1948(40), 422. ⁴⁴ AAS, 1955(47), 838. ⁴⁵ AAS, 1955(47), 218—224. ⁴⁶ AAS, 1950(42), 601—602.

⁴⁷ *Litterae Apostolicae motu proprio datae „Crebrae allatae”*, De disciplina sacramenti matrimonii pro Ecclesia Orientali, z dnia 22 lutego 1949 roku AAS, 1949(41), 89.

⁴⁸ *Litterae Apostolicae motu proprio datae „Sollicitudinem Nostram”*, De iudiciis pro Ecclesia Orientali, z dnia 6 stycznia 1950 roku. AAS, 1950(42), 5.

zakonne i prawo majątkowe oraz ustalenie znaczenia niektórych wyrażen ustawowych z mocą obowiązującą od 21 listopada 1952 roku ⁴⁹; o obrządkach wschodnich i o osobach, obowiązujące od 23 marca 1958 roku ⁵⁰.

Przez ogłoszenie prawa osobowego wraz z uprzednio promulgowanym prawem zakonnym zostało skodyfikowane całe prawo osobowe Kościoła Wschodniego.

Niektóre przemówienia papieskie w kwestiach prawnych ⁵¹

Papież Pius XII wiele uwag poświęcił prawu. W przemówieniu z dnia 3.VI.1956 r. skierowanym do profesorów i studentów Instytutu prawa kanonicznego i historii prawa na uniwersytecie wiedeńskim wskazał na cel prawa kościelnego. Jest nim zbawienie dusz. Prawo kościelne ma pomagać w wynajdywaniu i w wyrównywaniu dróg prawdzie i łasce Jezusa Chrystusa do ludzkich serc. Wynika stąd, że nie jest ono tylko czymś dodatkowym, i nie jest wyłącznie tylko dziełem ludzkim. Są wprawdzie kanony, które za cel mają ochronić przed zniszczeniem depozyt wiary, a godność łaski i Sakramentów — przed zbeszczeszczaniem, ale są też kanony sięgające w samą istotę Kościoła katolickiego, jakimi są prawa konstytucyjne Kościoła o władzy papieża, biskupów itd., gdyż Chrystus Pan założył Kościół nie w formie jakiejś swobodnej i luźnej działalności ludzi, ale przeciwnie, w formie idealnie zorganizowanej społeczności. Rozwój prawa kanonicznego jest zawsze złączony z rozkwitem życia chrześcijańskiego, tak było dawniej, tak też jest i za naszych czasów;

⁴⁹ Litterae Apostolicae motu proprio datae „Postquam Apostolicis Litteris”, De religiosis, de bonis ecclesiae temporalibus, de verborum significatione pro Ecclesiis Orientalibus, z dnia 19 lutego 1952, (44), 65.

⁵⁰ Litterae Apostolicae motu proprio datae „Cleri sanctitati” De ritibus orientalibus, de personis pro ecclesiis orientalibus, z dnia 2 czerwca 1957 roku. AAS, 1957 (50), 433—603.

⁵¹ Przemówienia te były publikowane na łamach „Polonia Sacra”, zob. „Polonia Sacra” 1956, Nr 3—4, 223—250; 1956, Nr 1—2, 10—12; 1957, Nr 1, 32—33, 66—68; 1957 Nr 2—3, 1,5; 1957, Nr 4, 5—48.

widać to doskonale na osobie św. Piusa X, twórcy nowego Kodeksu prawa kanonicznego, a jednocześnie i twórcy dla wszystkich ludzi źródła sakramentalnego życia.⁵²

W przemówieniu do uczestników IV kongresu narodowego członków Stowarzyszenia katolickiego prawników włoskich, z dn. 5.XII,1954 i 5.II.1955 podał Ojciec św. wnikliwej analizie cel prawa karnego. Celem tym jest „zbawiać winnych przez pokutę”. Aby zrozumieć dobrze cel kary trzeba sobie uświadomić, że ona jest czymś wtórnym, jest reakcją na czynność sprawcy znajdującego się w kolizji z Bogiem i Jego prawem, a raczej w kolizji ze społecznością doskonałą i jej prawami. Kara ma sprowadzić przestępcę do poszanowania prawa, do pojednania z Bogiem i społecznością, a robi to tylko wtedy, gdy będzie sprawiedliwa, to znaczy odpowiadającą obiektywnym i subiektywnym elementom zawinionego czynu. Taką idealną proporcją może zachować tylko Bóg i robi to On na Swim sądzie. Ziemski sędzia ma do tego dążyć w miarę możliwości.

Kara wtedy spełni swoje zadanie, kiedy winny uzna złość swego czynu, potępi go, odwróci się od niego i postanowi na przyszłość nie popełniać go więcej. Aby to osiągnąć wykonanie kary musi być psychologiczne, prawne, moralne i nie pozbawione pierwiastka religijnego. Taką powinna też być reakcja ukaranego, w którym musi nastąpić zmiana umysłu-metanoia. Zdobywa się ją przez akt wewnętrzny, którego treść dobrze oddają słowa syna marnotrawnego: „Ojcze zgrzeszyłem”. Prawnie winę zmazuję uznanie i przyjęcie kary przez skazanego za czyn zawiniony. Uświadomienie sobie naruszenia porządku etycznego i powrót do zgody z tym porządkiem gładzi winę na płaszczyźnie moralnej. Wreszcie na polu czysto religijnym winę usuwa się przez pojednanie się z Bogiem. Aspekt religijny w uwalnianiu się od kary polega na chrześcijańskim spojrzeniu na cierpienie, aspekt prawny-na poprawie skazanego, co niewątpliwie ma doniosłe znaczenie społeczne. Osiągnięcie powyższych celów powoduje powrót

52 AAS, 1956(48), 498—499.

człowieka do stanu w którym się znajdował zanim przekroczył prawo. Można je określić terminem „restitutio in integrum”.

Analizując różne rodzaje kar zmarły Papież wypowiada się za utrzymaniem kar odwetowych, gdyż i one mogą i powinny służyć zbawieniu człowieka. Odrzucając analogię w prawie karnym, Ojciec św wskazuje na Kodeks prawa kanonicznego, który broniąc oskarżonego przed samowolą sędziego, zostawia jednak temu ostatniemu dość dużą swobodę działania (k. 2220, 2223).⁵³

W dniu 3. X. 1953 r. Ojciec św Pius XII, w przemówieniu do uczestników VI Międzynarodowego Kongresu prawa karnego, poruszył istotne problemy odnoszące się do międzynarodowego prawa karnego. Są nimi potrzeba i znaczenie międzynarodowego prawa karnego. Przepęstwa, którymi winno się zająć międzynarodowe prawo karne; gwarancje prawne sprawiedliwego wymiaru kar, które domagają się aby postępowanie karne od początku do końca opierało się nie na samowoli i namiętnościach, ale na jasnych i zdecydowanych normach prawnych. Mścić się za zamach dokonany przez nieznanego sprawcę, strzelając do przechodniów będących przypadkowo na ulicy, to nie jest postępowanie prawne.

Potrzeba międzynarodowego prawa karnego uwidacznia się już w tym, że spokojne i zorganizowane życie społeczne w jakimś narodzie, czy w ogóle między narodami, jest tylko wtedy możliwe, gdy są przestrzegane normy prawne regulujące bytowanie i pracę poszczególnych członków tej społeczności. Zawsze są ludzie, którzy nie liczą się z tymi normami, naruszają ustawy i przed takimi społeczność musi się bronić. Tak rodzi się prawo karne. Kara wymierzona za naruszenie ustawy ma doprowadzić przestępcę do jej poszanowania na przyszłość. Ze względu na to, że obecnie ludzie często zmieniają miejsce zamieszkania i przenoszą się z jednego kraju do drugiego, pożądanym jest, ażeby przynajmniej większe przestępstwa były karane wszędzie i to w miarę możliwości tak

⁵³ AAS, 1955(47), 60—85.

samo surowo; w ten sposób przestępcy nie mogliby uniknąć zasłużonej kary. Taką wzajemną i uzgodnioną przez poszczególne państwa pomoc chce zapewnić międzynarodowe prawo karne, którego konieczność odczuwa się szczególnie w czasie wojny i zamieszek politycznych. Przestępca polityczny narusza porządek społeczny tak samo, jak każdy inny przestępca i żaden z nich nie powinien liczyć na bezkarność. Zabezpieczyć jednostkę i społeczność przed tego rodzaju niesprawiedliwością i gwałceniem prawa przez wypracowanie międzynarodowego prawa karnego jest rzeczą bardzo wzniosłą i pożądaną.⁵⁴

Ojciec św Pius XII przemawiając w dniu 6 grudnia 1953 roku do uczestników piątego zjazdu narodowego Zjednoczenia włoskich prawników katolickich i nawiązując do tematu ich obrad poruszył zagadnienie współzycia państw, złączonych w jedną społeczność prawną, a szczególnie zagadnienie współzycia państw katolickich z niekatolickimi. Wspólnota narodów jest korzystną dla państw, gdyż usuwa wszelkie niebezpieczeństwo wojny i utrwała pokój. Dla Kościoła zapewnia wolną drogę do zakładania w duszach i sercach, w myślach i czynach wszystkich ludzi królestwa Tego, który jest Zbawicielem, Prawodawcą, Sędzią i Panem świata — Jezusa Chrystusa Boga, który jest nad wszystkim błogostawiony na wieki (Rzym., 9, 5).

Wyrazem współpracy między Kościołem a państwem są konkordaty. Kościół z zasady przynajmniej w teorii, nie może uznać rozdziału tych dwóch społeczności. Konkordaty winny zapewnić Kościołowi stałe warunki prawne i faktyczne w państwie, z którym zawiera się konkordat i zagwarantować pełną niezależność w wypełnianiu jego boskiego posłannictwa. Jest rzeczą możliwą, aby Kościół i państwo w konkordacie orzekły ich wspólne przekonania religijne, ale może się także zdarzyć i tak, że celem konkordatu poza innymi sprawami, będzie uniknięcie dyskusji w kwestiach zasadniczych i usu-

⁵⁴ AAS, 1953(43), 730—744.

nięcie od początku przedmiotu jakichkolwiek możliwych konfliktów.⁵⁵

Nie pominął śp. Papież Pius XII tak aktualnych zagadnień, jak prawnik katolik wobec niesprawiedliwych praw. W przemówieniu wygłoszonym w dniu 6 listopada 1949 roku do prawników włoskich⁵⁶ ustala zasady, jakimi ma się kierować sędzia przy ferowaniu wyroku: 1. sędzie nie może całkowicie i wprost uchylić się od odpowiedzialności za podjęte decyzje i przerzucić ją na ustawy i ich twórców. 2. Sędzia nigdy nie może swoją decyzją zobowiązywać kogoś do jakiegoś czynu niemoralnego, to znaczy z natury swej sprzecznego z prawem Bożym lub kościelnym. 3. Nie może on w żadnym wypadku wyraźnie uznać i aprobować ustawy niesprawiedliwej. W związku z tym nie może on wydać wyroku skazującego na karę, który byłby równoznaczny z taką aprobatą. Odpowiedzialność jego byłaby jeszcze większa, gdyby wyrok taki spowodował publiczne zgorzenie.

W przemówieniu skierowanym do uczestników I Kongresu narodowego Związku włoskich prawników katolickich, w dniu 6 listopada 1949 roku,⁵⁷ uwypuklił zmarły Papież godność wiedzy prawniczej i zawodu prawnika w świetle nauki katolickiej. Godność zawodu prawniczego wspaniale wyraził Ulpian określając naukę prawa: „*divinarum atque humanarum rerum notitia, iusti atque iniusti scientia* (1.10D.,1,1). Prawnikiem wykonując swój zawód porusza się między tym, co jest nieskończone i tym co skończone, między tym, co Boskie i tym co jest ludzkie i w tym koniecznym ruchu leży godność nauki jaką uprawia.

W przemówieniu do uczestników pierwszego Kongresu Międzynarodowego prawa prywatnego, wygłoszonym w dniu 15. VII. 1950 r. przypomina Papież Pius XII zasadę, ogłoszoną już przez Platona, że Bóg jest sprawiedliwą narmą wszystkich rzeczy. Kościół uznając zawsze tę zasadę uczy, że każde

⁵⁵ AAS, 1953(45), 794—802.

⁵⁶ AAS, 1949(41), 597—604.

⁵⁷ AAS, 1949(41), 597—604.

prawo musi mieć oparcie w prawie Bożym. Przy koordynacji międzynarodowego prawa prywatnego nie wolno zapominać o tej zasadzie.⁵⁸

W przemówieniu do członków Instytutu międzynarodowego prawa prywatnego, wygłoszonym w dniu 20. V. 1948 z okazji 20-lecia tegoż Instytutu, Papież kładzie silny nacisk na własność prywatną, jako cechę zasadniczą międzynarodowego prawa prywatnego, która winna być uwzględniona przy unifikacji tegoż prawa.⁵⁹

Na zakończenie tego krótkiego przeglądu przemówień papieskich w kwestiach prawnych wspomnieć należy modlitwę ułożoną przez Papieża Piusa XII dla prawników.⁶⁰

Zmarły Papież Pius XII uporządkował wiele spraw, prowadząc szeroką działalność prawodawczą. Wyjaśniał i pogłębiał prawdy naszej wiary w licznych encyklikach, kazania, przemówieniach i listach. I tak powstała niejako nowa „Suma Teologiczna”, zbiornica wiedzy Bożej.

Módlmy się za Najwyższego Kapłana Piusa XII, aby Bóg obdarzył Go wiecznym pokojem.

Ks. Stefan Soltyszewski

⁵⁸ AAS, 1950(42), 153—155.

⁵⁹ AAS, 1948(40), 91—93.

⁶⁰ AAS, 1955(47), 422—423; zob. przekład polski „Polonia Sacra” 1957, Nr 2—3, 5, 6.